

Nasıl yaşandı... - (Natalia Sedova)

Yazar: Natalia Sedova

Çeviri: Gizem Erol

Troçki'nin hayat arkadaşı Natalia Sedova ile Kasım 1940'ta Meksika'daki Coyoacan'da yapılan bu söyleşi ilk kez 4 Mayıs 1941'de *Fourth International* (Dördüncü Enternasyonal) dergisinde yayımlanmıştır. Marxists.org sitesinde yer alan söyleşi ilk defa Türkçe'ye çevrilmiştir.

Natalia Ivanovna Sedova (1882 - 1962): Rus devrimci, Bolşevik politikacı ve yazar. Babası zengin bir tüccardı ve aile servetini parti faaliyetlerini finanse etmek için kullandı. Troçki'yle 1902 senesinde, Troçki Sibiryaya sürgününden kaçtıktan sonra tanıştı ve 1903'te evlendiler. Çocukları Lev Sedov ve Sergei Sedov, Natalia'nın soyadını taşımaktadır çünkü Troçki, henüz Kızıl Ordu kumandanyken, çocuklarının kendi soyadını alarak SSCB'de "ayrıcalıklı" bir vatandaşlık hukukunun parçası olmalarını istemedi. Troçki de aslında, resmî SSCB vatandaşlık belgeleri hazırlanırken, kendi soyadından vazgeçmiş ve Natalia'nın soyadını almıştır. Natalia 1917 Devrimi'nden önce Avrupa'da sürgündeyken RSDİP'in mülteci bürosunda çalıştı ve kültür konuları üzerine yazdı. Devrimden sonra Halk Komiserleri hükümetinde çeşitli pozisyonlarda görev aldı ve Sovyet eğitiminin örgütlenmesinde çalıştı. Troçki'nin katlinden sonra Meksika'da kaldı ve birçok devrimciyle iletişimini sürdürerek harekete katkı sundu. Victor Serge'le birlikte Troçki'nin bir biyografisini kaleme aldı. Grandizo Munis'in görüşlerinden etkilenerek SSCB'nin bir devlet kapitalizmi olduğunu öne sürdü ve 1951'de Dördüncü Enternasyonal'den ayrıldı. 1962'de Paris'te öldü, bedeni yakıldı ve külleri Meksika'da Troçki'nin yanına gömüldü.

***

(Salı, 20 Ağustos, 1940, saat sabah 7 suları)

“Biliyor musun, bugün kendimi iyi hissediyorum, bugün her ne olursa olsun, uzun zamandır bu kadar iyi hissetmemiştim kendimi... Dün akşam çift doz uyku ilacı aldım. İşe yaradığını fark ettim.”

“Evet. Bunu daha önce Norveç’te de gözlemlediğimizi hatırlıyorum, sen daha sık bitkin hissediyordun. Ama seni iyi yapan ilacın kendisi değil, sağlam bir uyku, tam dinlenme.”

“Tabii, elbette.”

24 Mayıs’ta evimize yapılan saldırıdan sonra arkadaşlarımızın yatak odasına inşa ettiği devasa çelik kepenkleri sabahları açarken veya geceleri kapatırken, L.D. [Troçki] zaman zaman şunu söylerdi: “Artık hiçbir Siqueiros **[1]** bize ulaşamaz.” Ve uyandıktan sonra, “Görüyorsunuz, dün gece bizi öldürmediler ve yine de memnun değilsiniz.” diyerek beni ve kendisini selamlardı. Kendimi elimden geldiğince savunurdum... Bir kez, böyle bir “selamlamadan” sonra dalgınlıkla ekledi: “Evet, Nataşa, bir tecil daha aldık.”

Daha 1928 yılında, bilinmeyenlerle dolu Almatı’ya sürgüne giderken bir gece bizi götüren trenin kompartımanında sohbet etmiştik... Moskova’da son haftaların ve özellikle son günlerin kargaşasından hiç uyuyamamıştık. Müthiş yorgunluğumuza rağmen, heyecanımız ağır bastı. Lev Davidoviç’in bana: “Bu şekilde olmak (sürgünde olmak) daha iyi. Kremlin’de bir yatakta ölmeyi istemezdim.” dediğini hatırlıyorum.

Ama o sabah tüm bu tip düşüncelerden çok uzaktı. Fiziksel olarak kendini iyi hissediyor olması, onu günlük çalışmasına “gerçekten iyi” hazırlanmasına neden olmuştu. Sabah hızla yıkanıp giyindikten sonra tavşanlarını beslemek için verandaya yürüdü. Sağlığı zayıf olduğunda, tavşanların beslenmesi onun üzerinde

bir yük oluyordu; ama gene de küçük hayvanlara acıdığı için bu işten vazgeçmiyordu. Bunu yapması zor oluyordu, zira adeti üzere her şeyi tam hakkıyla yapmak istiyordu. Ayrıca sürekli tetikte olmalıydı; gücünü öbür işleri, masa başı çalışmaları için de saklaması gerekiyordu. Hayvanlara bakmak, kafeslerini temizlemek, vs., onu bir yandan rahatlatıyor ve ilgisini dağıtıyordu, ancak diğer yandan fiziksel olarak onu tüketiyordu ve bu durum genel çalışma yeteneğine yansıyor. Görevi ne olursa olsun yaptığı her şeyde dikkatini tamamen o işe verirdi.

1933'te Büyükada'dan ayrılarak Fransa'ya geçtiğimiz, Atlantik kıyılarındaki Royan yakınlarında, herkesten uzak bir villada yaşadığımız günleri hatırlıyorum. "Deniz Serpintisi" denilen bu villayı oğlumuz arkadaşlarımızla birlikte ayarlamıştı, okyanusta çalkalanan dalgalar bahçemize girer ve tuz serpintileri evin açık pencerelerinden içeri dolardı. Etrafımız arkadaşlarımızla çevrili şekilde yarı yasal şartlar altında yaşırdık. Ara sıra yirmi kişi olduğumuz etkinlikler olurdu. Bu evde bazen sekiz dokuz kişi birlikte yaşadığımız oldu. Bizim durumumuzda, bir kahya ya da mutfağa yardımcı birini temin etmek imkansızdı. Tüm yük oğlumun karısı Jeanne ve Vera Molinier'in üzerindeydi ve ben de yardım ederdim. Genç yoldaşlar bulaşıkları yıkardı. Lev Davidoviç de bazen ev işlerine yardım etmek ister ve bulaşık yıkamaya başlardı. Ancak dostlarımız bu duruma karşı çıkardı: "Akşam yemeğinden sonra dinlenmeli. Geri kalanı biz hallederiz." Oğlum Leva da bana şöyle söylerdi: "Babam bulaşık yıkamayı bilimsel bir yöntemle yapmakta ısrar ediyor ve bu da fazladan zamanımıza mal oluyor." Sonunda L.D. bu işten çekilmek zorunda kaldı.

İşi geçiştirme, özensiz tutum, yarı kayıtsızlık nedir, bunları bilmezdi. Bu yüzden hiçbir şey onu gündelik veya vasat konuşmalar kadar yormadı. Ama nasıl bir coşkuyla kaktüs almaya gider, onları heyecanla bahçeye dikerdi. İşe ilk gelen ve işten son çıkan olmak için can atardı. Yürüyüşlerimizde onu çevreleyen ve onunla dışarıda çalışan gençlerden hiç biri ona ayak uyduramazdı, sonuçta ondan önce yorulurlar ve birbiri ardına arkada kalırlardı. Ama o yorulmazdı. Ona baktığımda sık sık şaşırırdım. Enerjisini, fiziksel dayanıklılığını nereden almış? Ne dayanılmaz derede sıcak güneş, ne dağlar, ne de demir gibi ağır kaktüsler onu rahatsız ederdi. Elindeki iş bitene kadar hipnotize olurdu. Yaptığı işleri değiştirerek dinlenirdi. Bu da ona, üzerine düşen ağır işlerden soluk almasını sağlardı. İşin

altında ne kadar ezilirse, işin içinde kendini o denli unuturdu.

Yürüyüşlerimiz, kaktüs bulma yolunda gerçekten savaş seferlerine dönüşen yürüyüşlerimiz, “kontrolümüz dışındaki koşullar” nedeniyle giderek daha nadir hale geldi. Ama bazen, her zamanki günlük çalışmalarının tekdüzeliğinin ardından Lev Davidoviç bana şöyle derdi: “Bu hafta bir gün yürüyüşe çıkmalıyız, ne dersin?”

“Ceza çalışması günü mü?” diye takılırdım. “Tamam çıkalım, mutlaka.”

“Güne erken başlamak en iyisi. Evden saat 6 gibi çıkmaya ne dersin?”

“Bana uyar, ama sen çok yorulmayacak mısın?”

“Tam tersi, yenilenmemi sağlıyor, söz veriyorum fazlaya kaçmayacağım.”

Lev Davidoviç sevgiyle izlediği tavşanlarını ve tavuklarını genellikle yediyi çeyrek geçeden (bazen 7:20) dokuzaya kadar beslerdi. Bazen aklına gelen bir fikri veya bir talimatı kaydetmek için bu işini yarıda keserdi. O gün avluda kesintisiz çalıştı. Kahvaltıdan sonra, kendisini iyi hissettiğini ve Amerika Birleşik Devletleri’ndeki zorunlu askerlik üzerine bir makaleye başlama arzusundan bahsetti. Ve de tabii yazdırmaya başladı.

Saat 13.00’te 24 Mayıs saldırısı olayındaki avukatımız Rigault bizi görmeye geldi. Rigault gittikten sonra, Lev Davidoviç, odama gelip bana bakınarak, pişmanlıkla, makaleyle ilgili çalışmayı ertelemesi gerektiğini ve saldırıyla ilgili yargılama için materyal hazırlamaya devam etmesi gerektiğini söyledi. Avukatıyla birlikte, *El Popular*’a **[2]** cevap verilmesi gerektiğine karar vermişlerdi, zira gazete tarafından düzenlenen bir yemekte Lev Davidoviç iftira atmakla suçlanmıştı.

“Saldırıya geçeceğim ve onları küstahça yalan söylemekle suçlayacağım.” dedi meydan okurcasına.

“Zorunlu askerlik hakkında yazamayacak olman çok üzücü.”

“Evet, yapacak bir şey yok. İki ya da üç gün ertelemeliyim. Mümkün tüm materyalleri istediğimi zaten ilettim. Akşam yemeğinden sonra üzerinden geçmeye başlayacağım. Kendimi iyi hissediyorum.” dedi.

Kısa bir öğle uykusundan sonra, onu masasında otururken gördüm, masası *El Popular* davasıyla ilgili dokümanlarla doluydu. Keyfi yerindeydi. Ve bu durum bana kendimi daha neşeli hissettirdi. Lev Davidoviç son zamanlarda zaman zaman yenik düştüğü moral bozukluğundan şikayet ediyordu. Bunun geçici bir durum olduğunu biliyordu, ancak son zamanlarda bu konuda her zamankinden daha fazla şüphe içinde görünüyordu; ama o gün bize fiziksel durumundaki iyileşmenin başlangıcının işaretini vermişti. Kendi de iyi görünüyordu. Şimdi ve o zaman da ara ara odasının kapısını onu rahatsız etmeden hafifçe açarım ve onu her zamanki pozisyonunda görürüm, masasının üzerine eğilmiş, elinde kalem. “Son bir hikaye daha ve yazım burada sona erdi” sözünü hatırladım. Puşkin’in yapıtı *Boris Godounov*’daki antik keşiş yazar Pimen, Çar Boris’in şeytani işlerini kaleme alırken böyle söylüyordu.

Lev Davidoviç, bir mahkum ya da keşişinkine benzer bir yaşam sürdü; tek bir farkla, yalnızlığında yalnızca olayların kronolojik kaydını tutmakla kalmayıp, ideolojik düşmanlarına karşı sonu gelmez tutkulu bir mücadele yürüttü.

O kısa gün zarfında Lev Davidoviç akşam beşe kadar, Amerika Birleşik Devletleri’ndeki zorunlu askerlik üzerine tasarladığı makalesinin birkaç bölümünü ve *El Popular*’ın, yani Stalin’in entrikalarını teşhirinin yaklaşık elli kısa sayfasını dikte ettirdi. Onun için fiziksel ve ruhsal olarak huzur dolu bir gün oldu.

Jacson gelir

Saat 17.00'te, her zamanki gibi, ikimiz çayımızı içtik. Beşi yirmi geçe, belki tam buçukta, balkona çıktım ve L.D.'yi gördüm, açık bir tavşan kafesinin yanındaki verandada. Hayvanları besliyordu. Yanında yabancı biri vardı. Şapkasını çıkarıp balkona doğru yaklaşmaya başladığında onu hemen tanıdım. "Jacson" idi.

"Yine geldi." diye aklımdan geçirdim. "Neden bu kadar sık gelmeye başladı?" diye kendi kendime sordum.

Beni selamladıktan sonra, "Çok susadım, bir bardak su alabilir miyim?" diye sordu.

"Belki onun yerine bir bardak çay istersin?"

"Yok yok, çok geç yemek yedim ve yemeğin hâlâ buramda olduğunu hissediyorum." diye yanıtladı boğazını işaret ederek. "Beni boğuyor." Yüzünün rengi gri-yeşildi. Genel görünüm olarak da çok sinirli bir tipti.

"Neden şapka ve pardösü giyiyorsun?" (Pardösü sol kolunun üzerinden sarkıyordu, vücuduna bastırıyordu.) "Bugün hava çok güneşli."

"Evet, ama uzun sürmeyeceğini biliyorsun, yağmur yağabilir."

"Hayır, bugün yağmur yağmayacak" deyip onun en kötü havada bile asla şapka veya palto giymediğini iddia etmek istedim, ama bir şekilde sıkılarak konunun kapanmasına izin verdim. Onun yerine "Peki Sylvia nasıl?" diye sordum.

Beni anlıyormuş gibi görünmüyordu. Üstündekiler ve şapkasıyla ilgili önceki sorumdan dolayı onu üzmüştüm. Ve kendi düşüncelerinde tamamen kayboldu, oldukça gergindi. Sonunda, sanki derin bir uykudan uyanıyormuş gibi bana cevap verdi: “Sylvia? ... O her zaman iyi.” diye ekledi.

Lev Davidoviç ile tavşan kulübelerine doğru yöneldi. Yürürken ona sordum: “Makalen hazır mı?”

“Evet, hazır.”

“Yazıldı mı?”

Elinin tuhaf bir hareketiyle, daha sonra anlaşılacağı üzere astarı dikilmiş olan pardösüsünün içindeki kazma ve bir hançeri vücuduna bastırmaya devam ederken, bana daktiloyla yazılmış birkaç sayfa gösterdi.

“Yazınızın elle yazılmamış olması iyi. Lev Davidoviç, okunaksız el yazmalarından hoşlanmaz.”

İki gün önce de pardösü ve şapkasıyla bize gelmişti. Onu o zaman evde olmadığım için maalesef görmedim. Ancak Lev Davidoviç bana, “Jacson’ın onu aradığını ve davranışıyla kendisini biraz şaşırttığını” söylemişti. Lev Davidoviç’in bu konuyu fazla eşelemeye hevesli olmadığı belliydi, ancak yine de bana bu adamla ilgili bazı yeni özellikler sezindiğinden bahsetmek zorunda hissetmişti kendini.

“Makalesinin ana hatlarını getirdi, gerçekte birkaç paragraf, karışık bir şeyler. Ona bazı önerilerde bulundum. Bakalım.” Ve eklemişti, “Dün hiç Fransız birisine benzemiyordu. Aniden masama oturdu ve bu süre boyunca şapkasını çıkarmadı.”

“Evet, tuhaf” dedim şaşkınlıkla. “Normalde hiç şapka takmazdı.”

“Bu sefer şapka takmıştı” diye cevap verdi Lev Davidoviç ve bu konuyu daha fazla uzatmadı. Gelişigüzel konuştu. Ama şaşırmıştım: Bana bu sefer “Jacson” hakkında yeni bir şey sezmiş, ancak henüz ulaşmamış ya da sonuç çıkarmak için acele etmemiş gibi geldi. Bu kısa sohbetlerimiz cinayetin arifesinde gerçekleşmişti.

Şapka takmak... Koluna pardösü almak... Masaya oturmak. Tüm bunlar onun adına bir prova değil miydi? Bunların tümü ertesi günkü hareketlerinde daha kesin ve isabetli olması için yapılmıştı.

O zaman kim bundan şüphelenebilirdi ki? En fazla bizi utandırırды, daha fazlası değil. Bu kadar sıradan olan 20 Ağustos gününün bu kadar önemli olacağını kim tahmin edebilirdi? Hiçbir şey onun vahametini ifade edemez. Güneş her zaman olduğu gibi doğduğu andan beri parlamaya devam ediyordu. Çiçekler açmış ve çimen vernikli gibi parlak görünüyordu... Her birimiz görevlerimizi kendi yöntemlerimizle yerine getirdik, hepimiz Lev Davidoviç'in işini kolaylaştırmak için ne yapılabilirse hepsini yapmaya çabaladık. O gün içinde kaç kez aynı balkonun küçük basamaklarını çıkıp, odasına girdi ve masanın yanındaki aynı sandalyeye oturdu ... Bunların hepsi olağan görünüyordu, şimdi ise tüm olağanlığıyla çok korkunç ve trajik. Aramızdaki hiç kimse, hiçbirimiz, kendisi dahi, yaklaşmakta olan felaketi hissedemedi. Ve bu yetersizlik derinleşmekte olan bir uçurum gibiydi. Aksine, o ana kadar bütün gün en sakin günlerden biriydi. Lev Davidoviç öğlen avluya çıktığında onun kavurucu güneşin altında çıplak başıyla ayakta durduğunu fark ettim, acımasız sıcağa karşı başını korumak için aceleyle ona beyaz şapkasını getirmeye gittim. Onu güneşten korunmak için... Ama o anda bile çoktan korkunç bir ölümlle tehdit altındaydı. O saatte onun kıyametini hissetmemiştik, umutsuzluk patlaması yüreğimizi henüz sarmamıştı.

Evdeki, bahçedeki ve verandadaki alarm sistemi arkadaşlarımız tarafından kurulurken ve nöbet görevlileri atanırken, Lev Davidoviç'i penceresine de bir muhafız dikilmesi gerektiği konusunda uyardığımı hatırlıyorum. O zamanlar bu bana çok gerekli görünmüştü. Ama Lev Davidoviç korumayı genişletmenin gerekli

olabileceğini, ama korumaları on kişiye çıkarmanın hem mali açıdan hem de örgütümüzün emrinde kullanabileceğimiz insan kapasitesi olarak gücümüzün çok ötesinde olduğu için bu öneriye itiraz etmişti. Pencerenin dışında bir korumanın bulunması da bu özel durumda onu kurtaramazdı. Ama birinin yokluğu beni endişelendiriyordu. Lev Davidoviç 24 Mayıs saldırısından sonra Amerikalı arkadaşlarımızın ona verdiği hediyeden de çok etkilenmişti. Kurşun geçirmez bir yeleti, eski bir postacı gömleği gibi bir şey. Bir gün incelediğimde, kafa için de bir şeyler almanın iyi olacağını söyledim. Lev Davidoviç en sorumlu göreve atanan yoldaşın her seferinde bu yeleği giymesi konusunda ısrar etti. 24 Mayıs saldırısında düşmanlarımızın uğradığı başarısızlıktan sonra Stalin'in durmayacağına kesinlikle emindik ve hazırlık yapıyorduk. G.P.U. tarafından farklı bir saldırı şekli kullanılacağını da biliyorduk. Gizli bir şekilde gönderilen ve G.P.U. tarafından ödenen "yalnız bir kişi" adına bir darbeyi de dışlamamıştık. Ancak ne kurşun geçirmez yelek, ne de kask koruyucu olarak işe yaramazdı. Bu savunma yöntemlerini her gün uygulamak imkansızdı. Bir kişinin hayatını sadece kendini savunmaya dönüştürmek imkansızdı, zira bu durumda hayat tüm değerini kaybeder.

Suikast

"Jacson" ve ben Lev Davidaoviç'e yakınlaştığımızda, Lev Davidoviç bana Rusça, "Biliyorsun, (Jacson) Sylvia'nın davet edilmesini bekliyor. Yarın buradan ayrılıyorlar." dedi. Onları bir çaya ya da akşam yemeğine davet etme fikri ondan çıkmıştı.

"Gideceğinizi ve senin Sylvia'yı buraya beklediğini bilmiyordum." dedim (Jacson'a hitaben).

"Evet... Evet... Size söylemeyi unutmuşum."

"Bilmemem çok kötü oldu. New York'a birkaç parça bir şey gönderebilirdim."

“Yarın 13.00’te sizi arayabilirim.”

“Yok, gerek yok. Bu ikimiz için de uygun olmaz.”

Ve Lev Davidoviç’e dönerek, Rusça Jacson’ı çaya çağırıldığımı ve iyi hissetmediğini söyleyerek çayı reddettiğini ama çok susadığını söyleyerek bir bardak suyun iyi olabileceğini söylediğini izah ettim. Lev Davidoviç istemsizce ona bir bakış attı ve nazik bir yaklaşımla, “Sağlığın yine kötüleşti, hasta gözüküyorsun... Bu iyi değil.” dedi.

Bir duraklama oldu. Lev Davidoviç, tavşanlardan ayrılmaktan hiç hoşlanmıyordu ve bir makale dinleme havasında da değildi. Ancak kendini kontrol etti ve “Ne dersin, makaleni gözden geçirelim mi?” dedi.

Kafesleri hızla kilitledi ve çalışma eldivenlerini çıkardı. Ellerine, daha doğrusu parmaklarına iyi baktı, en ufak bir sıyrık onu rahatsız ederdi, yazı yazmasına engel olurdu. Kalem parmaklarının devamı gibi her zaman elinde olurdu. Mavi bluzunu silkeledi ve yavaşça “Jacson” dedi ve benim eşliğimde eve doğru yürümeye başladı. Onlarla birlikte Lev Davidoviç’in çalışma odasının kapısına geldim; kapı kapandı ve ben yan odaya geçtim...

Korkunç, ruhu titreten bir çılgılık duyduğumda üç ya da dört dakikadan fazla geçmemişti ve bu çılgılığı kimin attığını anladığımda, geldiğim yöne doğru koştum. Yemek odası ile balkon arasında, eşikte, kapı direğinin yanında ve ona yaslanmış halde... Lev Davidoviç duruyordu. Yüzü kana bulanmıştı, gözleri gözlüksüz ve keskin maviydi, elleri sarkıyordu.

“Ne oldu? Ne oldu?”

Kollarımı ona sardım ama hemen cevap vermedi. Aklımdan hızla düşünceler

geçiyordu. Belki daha önce tamir edilen çatıdan bir şey düşmüştü. Ama neden buradaydı?

Ve bana sakince, herhangi bir kızgınlık, kırgınlık ya da öfke emaresi göstermeksizin, "Jacson" dedi. Lev Davidoviç bunu "Oldu!" demek istermiş gibi söyledi. Birkaç adım attık ve Lev Davidoviç, benim yardımımıla oradaki küçük halının üzerinde yere yığıldı.

"Nataşa, seni seviyorum!" Bunu o kadar beklenmedik bir şekilde, o kadar ciddi, neredeyse şiddetli bir şekilde söyledi ki, şoktan güçsüzce ona doğru eğildim.

"Hiç kimsenin ama hiç kimsenin üstü aranmadan seni görmesine izin verilmemeliydi..."

Yarılmış kafasının altına dikkatlice yastık yerleştirdim, yarasının üzerine buz koydum ve suratındaki kanı pamukla sildim...

"Seva[3] tüm bunlardan uzak tutulmalı..."

Güçlkle konuşuyordu, ama - belki de bana öyle geldi - o bunun farkında değildi.

"Biliyorsun, orada," - gözleri odasının kapısına doğru kaydı - "hissettim... Ne yapmak istediğini anladım... Bana vurmak istedi... Bir kez daha... Ama ben izin vermedim." Sakin bir şekilde, sessizce konuştu.

"Ama ben ona izin vermedim." Bu sözlerde bir memnuniyet notu vardı. Lev Davidoviç aynı anda Joe'ya [4] döndü ve onunla İngilizce konuştu. Diğer tarafta, Joe yerde diz çöküyordu, tıpkı benim gibi tam çaprazımda. Kelimelerini yakalamak için çabaladım ama çıkaramadım. O anda elinde tabancayla tebeşir beyazı yüzüyle

Charlie'nin Lev Davidoviç'in odasına koştuğunu gördüm.

"O nerede?" diye Lev Davidoviç'e sordum "Onu öldürecekler."

"Hayır... Öldürülmesine izin verilemez, konuşmaya zorlanmalı." diye cevapladı Lev Davidoviç, kelimeleri hâlâ güçlkle, ağır ağır telaffuz ederek.

Kulağımıza aniden bir tür acınası sızlanma geldi. Bir ikilem içinde Lev Davidoviç'e göz attım. Gözlerini zorlukla hareket ettirerek odasının kapısını işaret etti ve küstahça, "O idi" dedi... "Doktor geldi mi?"

"Her an burada olabilir... Charlie onu almak için arabayla gitti."

Doktor geldi, yarayı inceledi ve çabucak durumun "tehlikeli olmadığını" söyledi. Lev Davidoviç, sanki böyle bir durumda bir hekimden başka bir uyarı beklenemezmiş gibi, bunu sakince, neredeyse kayıtsızca kabul etti.

Ama Joe'ya dönerek ve kalbini işaret ederek, İngilizce, "Burada hissediyorum... Bu sefer başardılar." dedi. Benim duymamı istememişti.

Son saatler

Ambulans kargaşa içinde uğuldayan şehrin insan gürültüsünün içinden, gösterişli akşam ışıklarının altında, hızla ilerliyor, polis motosikletlerini geçip, arabaları sollarken, siren durmaksızın inliyordu. Yaralı adamı dayanılmaz bir ıstırap içinde ve her geçen dakika daha da artan bir korkuyla taşıyorduk. Bilinci açıktı. Bir eli vücudu boyunca sessizce uzatılmış halde kaldı. Felç olmuştu.

Dr. Dutren bunu bana evde, yemek odasında yerde muayeneden sonra söylemişti. Öte yandan, öbür eli duracak yer bulamıyor gibiydi, sürekli çember çiziyor, bana dokunuyordu; sanki onun için rahat bir yer arıyormuş gibiydi. Konuşması gittikçe daha da zorlaştı. İyice eğilerek ona nasıl hissettiğini sordum.

“Şimdi daha iyi.” diye yanıtladı Lev Davidoviç.

“Şimdi daha iyi.” Bu, kalbimi büyük umutla hızlandırdı. Kulağı sağır eden gürültüler, düdüğü ve siren sesleri feryat etmeye devam ediyordu, ama kalbim umutla çarpmaya başlamıştı. “Şimdi daha iyi.”

Ambulans hastaneye geldi. Durdu. Etrafımızda bir kalabalık oluştu. “Düşmanlar olabilir.”; bu düşünce benzer durumlarda her zaman olduğu gibi zihnimde parladı. “Arkadaşlarımız nerede? Sedyeyi çevrelemeliler...”

Şimdi yatağın üzerinde yatıyordu. Doktorlar sessizce yarayı incelediler. Talimat üzerine bir “hemşire” saçını kazımaya başladı. Karyolanın başında durdum. Lev Davidoviç anlaşılabilir bir şekilde gülümseyerek, “Gördün mü, bir berber bile bulduk...” dedi.

Hâlâ beni kolluyordu. O gün saçını kestirmek için bir berber bulmamız gerektiğinden bahsetmiş ama bunu yapmamıştık. Bu sözlerle şimdi bana bunu hatırlatıyordu. Lev Davidoviç, tam orada, benden birkaç adım uzakta duran Joe’yu çağırdı ve daha sonra öğrendiğim gibi, vedalaşmak istedi. Lev Davidoviç’in kendisine ne söylediğini sorduğumda Joe, “Fransız istatistikleri hakkında bir not yazmamı istedi.” dedi. Böyle bir zamanda Fransız istatistikleriyle ilgili bir şey söylemesine çok şaşırılmıştım. Tuhaf görünüyordu. Tabii durumu iyileşmeye başlamıyorsa...

Karyolanın başında durup yaraya bir parça buz tutarak dikkatle dinledim. Onu soymaya başladılar. Rahatsız etmemek için, bluzunu makasla kestiler; doktor

kibarca bakarak hemşireyi cesaretlendirmişti. Önce örgü yelek, ardından gömlek kesildi. Saatini bileğinden çıkardılar. Daha sonra kalan giysileri kesmeden çıkarmaya başladılar ve o zaman bana, “Beni onların soymasını istemiyorum... Beni sen soy.” dedi. Bunu oldukça açık, ancak çok üzücü ve ciddi bir şekilde söyledi.

Bunlar bana söylediği son sözlerdi. Onu soymayı bitirdiğimde üzerine eğildim ve dudaklarına dudaklarımla dokundum. Bana karşılık verdi. Tekrar... Ve tekrar karşılık verdi. Ve bir kere daha. Bu bizim son vedamızdı. Ama bunun farkında değildik.

Hasta komaya girdi. Ameliyat onu bu durumdan çıkarmadı. Gözlerimi kaldırmadan, bütün gece onu izledim ve “uyanmasını” bekledim. Gözleri kapalıydı, ama şimdi düzgün ve sakin nefesi umut veriyordu. Ertesi gün de aynı şekilde geçti. Öğlen vakti doktorların görüşüne göre bir iyileşme olmuştu. Ama günün sonuna doğru, hasta adamın nefes alışında ani ve keskin bir değişiklik oldu. Hızla, gitgide daha sık nefes almaya başladı ve bu ölümcül bir korku uyandırdı. Doktorlar, hastane personeli hasta adamın yatağını çevreledi. Belli ki telaşlanmışlardı. Kontrolümü kaybederek bunun ne anlama geldiğini sordum, ancak aralarından sadece biri, daha temkinli olanlarından biri yanıtladı. “Geçecek.” dedi. Diğerleri sessiz kaldı. Ne kadar yanlış bir teselli olduğunu ve her şeyin gerçekte ne kadar umutsuz olduğunu anladım.

Onu kaldırdılar. Kafası bir omzuna doğru düştü. Elleri Titian’ın çarmıhtan indirilişine benzer biçimde sallanıyordu. Ölmekte olan adamın başına dikenli bir taç yerine bu kez bandaj takıldı. Yüzünün özellikleri saflığını ve gururunu koruyordu. Sanki şimdi her an doğrulup kendi başına sorumluluk alacakmış gibi görünüyordu. Ama yara beyine çok derinden nüfuz etmişti. Tutkuyla beklenen uyanış asla gelmedi. Artık sesi de çıkmıyordu. Her şey bitmişti. O artık yaşayanlar arasında değildi.

Aşağılık katillerin hesap verme saati gelecek. Kahramanca geçirdiği güzel hayatı boyunca Lev Davidoviç, geleceğin özgürleşmiş insanlığına inanıyordu. Hayatının

son yıllarında da inancı hiç azalmadı, aksine daha olgun ve her zamankinden daha sağlam hale geldi.

Her türlü baskıdan azade olan gelecekteki insanlık, her türden baskıya karşı zafer kazanacaktır. O bana da buna inanmayı öğretti.

***

Dipnotlar:

[1] David Alfaro Siqueiros: Troçki'ye başarısız bir suikast düzenleyen Meksikalı ressam.

[2] Stalinist Meksika Komünist Partisi yayın organı.

[3] Troçki'nin torunu Esteban Volkov.

[4] Troçki'nin korumalarından, Kuzey Amerikalı devrimci Marksist Joseph Hansen.